

Glagoljske brojke

Pavao Starčević

Glagoljica je jedno od najstarijih slavenskih pisama koje su Hrvati koristili još od ranog srednjeg vijeka. Osim slova za pisanje riječi i molitvi, glagoljaši su razvili i poseban sustav brojeva u kojem svako slovo ima svoju brojčanu vrijednost. Glagoljske brojke mogu se pronaći i na važnim hrvatskim povijesnim spomenicima, primjerice na Bašćanskoj ploči iz kraja 11. stoljeća, gdje se spominju brojevi povezani s apostolima i evanđelistima. Pojavljuju se i u starim glagoljskim dokumentima, darovnicama i knjigama u kojima su se datumi i godine zapisivali upravo glagoljskim brojkama. Zanimljivo je da se glagoljske brojke pišu vrlo logično i povezano s načinom na koji se brojevi izgovaraju.

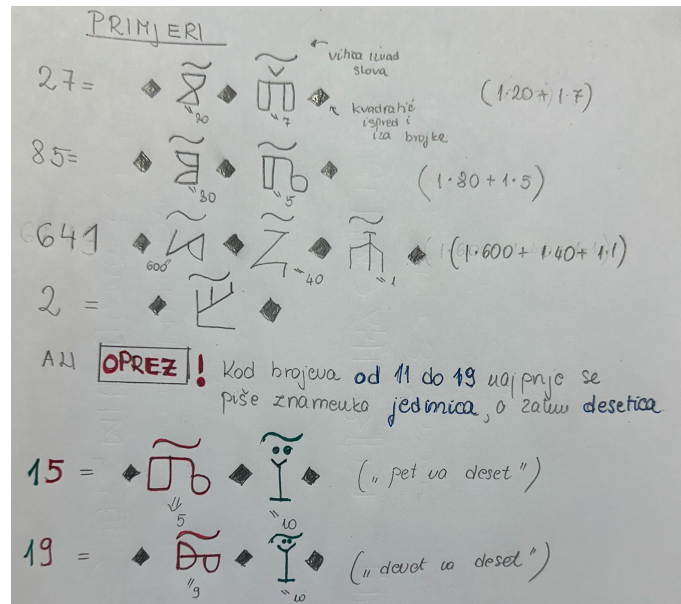
Glagoljica ima 33 slova, od kojih većina nosi određenu brojčanu vrijednost. Brojevi se označavaju malim kvadratićima i ukrasnim viticama ispred i iza slova kako bi se jasno razlikovali od običnog teksta. Prvih devet slova označava brojeve od 1 do 9. Na primjer, prvo slovo „az“ ima vrijednost 1, „buki“ označava 2, „vidi“ označava 3 itd. Zatim sljedećih 9 slova predstavljaju desetice, a nakon toga sljedećih 9 slova označava stotice. Glagoljska slova „črv“ i „ša“ označavaju redom 1000 i 2000. Ukupno je to $3 \cdot 9 + 2 = 27 + 2 = 29$ glagoljskih brojki. Uočavamo da nisu sva glagoljska slova korištena za brojke, nego samo ona koja su činila osnovni dio glagoljske abecede. Poluglasovi „(jer)“, „(jat)“, „(jus)“ i „(jest-je)“ nisu korištena za glagoljske brojke već samo pisanje riječi.

TABLICA GLAGOLJSKIH BROJEVIH VRIJEDNOSTI

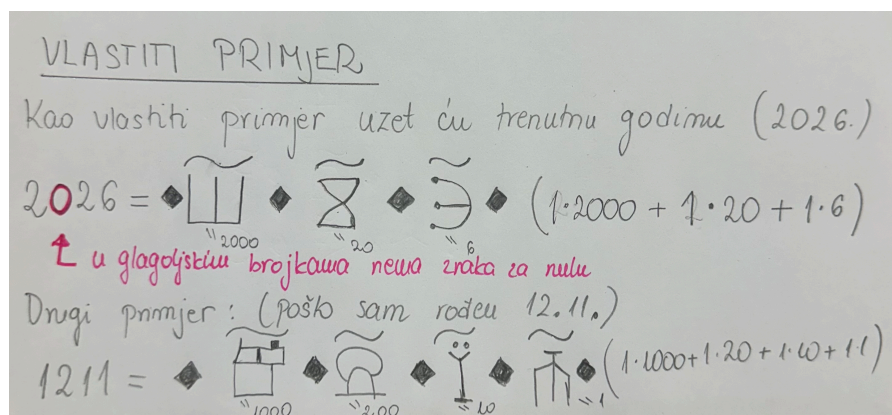
Ɱ	A (az)	1	Ɱ	P (pokoj)	90
Ɱ	B (buki)	2	Ɱ	R (rai)	100
Ɱ	V (vidi)	3	Ɱ	S (slow)	200
Ɱ	G (glagole)	4	Ɱ	T (trdo)	300
Ɱ	D (dobro)	5	Ɱ	U (uk)	400
Ɱ	E (jest)	6	Ɱ	F (frit)	500
Ɱ	Ž (živice)	7	Ɱ	H (hir)	600
Ɱ	Z (zelo)	8	Ɱ	W (ot)	700
Ɱ	Z (zemla)	9	Ɱ	Š, Šć, Č (šć)	800
Ɱ	I (iže)	10	Ɱ	C (u)	900
Ɱ	I (i)	20	Ɱ	Č (črv)	1000
Ɱ, Ɱ, Ɱ	Đ, J (đerv)	30	Ɱ	Š (ša)	2000
Ɱ	K (kako)	40	POLUGLASOVI		
Ɱ	L (ludi)	50	Ɱ	(jer)	
Ɱ	M (mislite)	60	Ɱ	Ja, Je (jat)	
Ɱ	N (naš)	70	Ɱ	Ju (jus)	
Ɱ	O (ou)	80	Ɱ	Je-je (jest-je)	

Kada želimo zapisati neki broj, glagoljska slova jednostavno se slažu prema njihovim vrijednostima. Primjerice, broj 85 zapisuje se tako da se spoji znak za 80 i znak za 5. Kod većine brojeva prvo se pišu znamenke veće vrijednosti, a zatim manje vrijednosti.

Ipak, postoji jedna zanimljiva iznimka. Brojevi od 11 do 19 ne pišu se istim redoslijedom kao ostali brojevi. Kod njih se prvo zapisuje znamenka jedinice, a tek onda desetica. Razlog tome nalazi se u starom načinu izgovora tih brojeva. Primjerice, riječ „jedanaest“ nekada je značila „jedan na deset“, a „dvanaest“ zapravo „dva na deset“. Zato se kod tih brojeva najprije zapisuje jedinica, a tek onda desetica.

Kao vlastiti primjer zapisivanja glagoljskih brojki odabrao sam broj 2026, odnosno sadašnju godinu. Taj se broj zapisuje kao 2000 + 20 + 6 jer u glagoljici nije postojao znak za nulu pa se ono jednostavno izostavlja. Zapisao sam i broj 1211 pošto sam rođen 12.11.

Glagoljske brojke pokazuju da glagoljica nije služila samo za pisanje riječi nego i za zapisivanje brojeva. Iako se danas više ne koriste, zanimljivo je vidjeti koliko je taj sustav bio logički osmišljen i povezan s načinom govora.

Reference: Darko Žubrinić, Glagoljski brojevi, 2001.